

rosában. Ugyanígy kérdéses, hogy a lant-átírataihoz kiválasztott kórusművek melyikét ismerhette Pozsonyból.

~ lantkönyveiből átvett darabok korabeli németo.-i lantkéziratokban is felbukkannak. A források tanúbizonysága szerint a pozsonyi ~ a 16. sz. első felének egyik legnagyobb hatású lantmesterévé vált német földön.

Irod.: Adolf KOCZIRZ, *Österreichische Lautenmusik im 16. Jahrhundert*, Wien, 1911 (reprint: Graz, 1959) (Denkmäler der Tonkunst in Österreich, 37. Jg. XVIII/2); KIRÁLY Péter, *A lantjáték Magyarországon a 15. századtól a 17. század közepéig*, Bp., 1995 (HumRef, 22).

Király Péter

Nicolaus clericus de Hungaria (Magyarországi Miklós; 12. sz.)

Az első név szerint ismert oxfordi magyar diák. 1192–97 között szerepel az angol királyi udvar kiadásait rögzítő pipe rollokban (számadástekecsekben): tanulmányaira és két szolgájának kiadásaira kapott támogatást. Valószínű, hogy az 1190-es években más angol egyházi központokban fölbukkanó magyar klerikusokhoz hasonlóan párizsi tanulmányok után lett oxfordi diák. Egyike a legelső ismert külföldi diákoknak Oxfordban, megjelenése egybeesik magyar egyháziak felbukkanásával a lincolni katedrálisnál, ahol a korszak másik kiemelkedő angliai iskolája működött. Nem bizonyítható, hogy ő a *Wigorniensis* dekretálisgyűjtemény egyik magyar vonatkozású szövegének lejegyzője. Későbbi pályafutásáról nincsen biztos adatunk, más hasonló nevű, Angliában említett magyar személlyel egyértelműen nem azonosítható.

Irod.: Henry M. R. E. MAYR-HARTING, *Master Silvester and the Compilation of Early English Decretal Collections*, Studies in Church History, 1965; József LASZLOVSZKY, *Nicolaus clericus. A Hungarian Student at Oxford University in the Twelfth Century*, Journal of Medieval History, 1988; Uő, *Angol–magyar kapcsolatok a 12. század második felében*, Sz., 1994; Uő, *Hungarian University Peregrinatio to Western Europe in the second half of the Twelfth Century*, in *Univer-*

sitas Budensis 1393–1995, eds. László SZÖGI, Júlia VARGA, Bp., 1997.

Laszlovszky József

Nicolaus de Mirabilibus (N. de Mirabilis; Kolozsvár, ?–?, 1495)

Egyházi író. Kassán lépett a domonkos rendbe, 1476-ban a kolozsvári konvent tagja. 1478-ban a →budai domonkos főiskolán, 1482–84-ben a padovai egyetemen tanult, itt szerzett magiszteri fokozatot. 1484–89-ben a sienai és a firenzei rendi studium generaléjónak tanított, mindkettőnek igazgatója is volt. 1489-ben Firenzében disputációt tartott Lorenzo Medici hg. előtt. Ugyanebben az évben hazajött, 1494-ben a magyar rendtartomány vezetője lett, irányította a mo.-i inkvizíciót. Két teológiai mű (*Dottрина di coscienza*, 1489; *De praedestinatione*, 1493) szerzője.

Kiad.: *Két magyarországi egyházi író a 15. századból*, kiad. ÁBEL Jenő, FRAKNÓI Vilmos, Bp., 1886; *Des Nicolaus e Mirabilibus O. Pr. Abhandlung über die Prädestination*, Hrsg. Carl J. JELLOUSCHEK, Wien, 1918.

Irod.: Florio BÁNFI, *Fra Niccolo de Mirabili O. P. reggente dello studio di S. Maria Novella di Firenze*, Firenze, 1937; Thomas KAEPPELI, *Scriptores ordinis Praedicatorum medii aevi*, III, Roma, 1980, IV, Roma, 1993 (bibliográfiával).

Vizkelety András

Nicolaus Modrusiensis (Nicolò Modrusiense, Nikola Modruški, Nicolaus Machinensis, Nikola iz Majina, Macsinjain [Mačinjain] Miklós; Cattaro, 15. sz. első negyede–Róma, 1480. máj. 29. e.)

Teológiai író, politikus, főpap. 1457-től zenggi, 1461-től modrusi püspök. 1462 decemberében pápai követ István boszniai királynál, aki Mo.-ra küldi, hogy segítséget kérjen a török ellen. 1463 vége–1464 nyara között szentszéki követ Mátyás királynál. 1463 e. egy telet töltött Váradon →Vitéz János udvarában; később Vitéznek ajánlotta *De mortalium felicitate* c. művét. 1464-től Viterbo, Ascoli stb. kormányzójaként a pápai államban élt.

Kiad.: *De mortalium felicitate*, in Fernando LEPORI, *Ragione naturale e rivelazione*

in una disputa alla scuola di Rialto. Il „De mortalium foelicitate” di Nicolò Modrussienne, Medioevo, 13(1987).

Irod.: FRAKNÓI Vilmos, *Miklós modrusi püspök élete, munkái és könyvtára*, MKSz, 1897; Giovanni MERCATI, *Notizie varie sopra Niccolò Modrussienne*, La Bibliofilia, 1924–25, 165–179, 253–265, 289–299, 359–372; George W. McCLURE, *A Little-Known Renaissance Manual of Consolation: Nicolaus Modrussiensis „De Consolatione” (1465–1466)*, in *Supplementum Festivum. Studies in Honor of Paul Oskar Kristeller*, ed. James HANKINS, John MONFASANI, Frederick PURNELL, Jr., Binghamton (N. Y.), 1987.

Pajorin Klára

Niczky Kristóf, gr. (1714 vagy 1715–Buda, 1787. dec. 26.)

Politikus, államférfi. 1729-től 1731-ig a pozsonyi jogakadémián tanult, majd a bécsi egyetemen folytatott jogi stúdiumokat. 1735-ben titoknok, 1751-től királyi tanácsos a Magyar Udvari Kamaránál. 1764-ben a Magyar Kancellárián belső, 1767-től valóságos belső titkos tanácsos. 1765-ben családjának grófi címet szerzett. 1768-ban Mária Terézia kinevezte annak a bizottságnak az elnökévé, mely összegyűjtötte a Királyi Kúria később → *Planum Tabulare* címen közzétett határozatait. 1778-ban királyi biztosként lebonyolította a → Temesi bánóság visszacsatolását a Magyar Királysághoz. 1779–87 között Temes m. főispánja, 1782–83-ban királyi kincstartó és a Magyar Kamara elnöke, 1783–86-ban tárnokmester, 1783-tól a helytartótanács elnöke, 1786–87-ben országbíró. 1778-ban Mária Teréziától megkapta a Szt. István-rend középkeresztjét.

~, az ország irányításában játszott jelentős szerepe mellett, döntő érdemeket szerzett a mo.-i közép- és felsőfokú oktatás, valamint a tanügyi rendszer megreformálásában. 1769-ben kidolgozott emlékirában a gimnáziumi oktatás idejét hatról öt évre javasolta csökkenteni, a latin nyelv tanítását gyakorlati célok szolgálatába akarta állítani, a német nyelv oktatását szorgalmazta, továbbá javasolta az állampolgári ismeretek és köteleességek ta-

Niczky Kristóf országbíró. Mo.-i festő műve, 1780 k. MNM TKcs

nításának felvételét az iskolai tanrendbe. Az új, felvilágosult művelődési eszmény jegyében hangoztatta, hogy az iskoláknak a társadalom számára hasznos állampolgárokat kell nevelni. Szintén 1769-ben nyújtott be emlékiratot az udvarnak a → nagyszombati jezsuita egyetem újjászervezéséről, állami szabályozásáról, Budára történő áthelyezéséről (1777-ben valósult meg), valamint a Királyi Egyetemi Könyvtár létrehozásáról.

Mária Terézia 1776-ban kinevezte ~t a győri és a pécsi tankerületek igazgatójává; működésének legjelentősebb eredménye a győri nemzeti főiskola létrehozása. Mint a tanügyi felülvizsgáló bizottság tagja közreműködött a → *Ratio Educationis* kidolgozásában.

II. József uralkodása idején a közoktatásügy főfelügyelője, az uralkodó egyik fő magyar tanácsadója volt. Támogatta II. József intézkedéseit, köztük a mo.-i közigazgatás átalakítását. A király Skerlecz